

Những chân dung thành phố

Copenhagen 5/1/08

Cô bạn tôi từ Úc về thăm nhà nhân mùa nghỉ Giáng sinh, than là Saigon sao bây giờ đông đúc, ồn ào, bụi bặm và ô nhiễm quá, không biết người và xe cộ từ đâu ra mà nhiều đến thấy chóng mặt. Một cô bạn nhỏ đang học cao học tại Pháp thì lại kêu Noel Paris thật chán, trời nắng chang chang, phố xá vắng ngắt như sáng mùng một Tết bên nhà vì người ta đi nghỉ đâu hết cả, chỉ còn lại mấy ông bà già ngồi gật gù sưởi nắng trước cửa như mấy chú mèo lười, nên chỉ mong vài tuần nữa thi xong để bay về thành phố

Saigon – thành phố mũ bảo hiểm

Có thể trong trí nhớ của cô bạn tôi, Saigon vẫn là một thành phố 4 triệu dân với những con đường rợp bóng me xanh và những cô gái - dù đạp xe đạp hay ngồi thẳng lưng trên PC hay vélo solex thì vẫn chung nét thông dong nhàn nhã. Còn với một người trưởng thành thời kỳ sau mở cửa, thành phố lại có một chân dung hoàn toàn khác.

Tạp chí National Geographic trong một bài viết về Saigon vào thập niên 60, có đăng tấm ảnh một nữ sinh áo dài trắng, đội nón lá, đi xe đạp, hai vạt áo dài lộng gió trông như một con chuồn chuồn trắng tinh khôi. Hình ảnh ấy nay đã bớt đi tính lãng mạn khi các cô gái mang khẩu trang che kín mặt lúc ra đường, còn thêm cái mũ bảo hiểm trên đầu nếu đi xe máy.

Chỉ cách đây vài năm, công ty đa quốc gia nơi tôi làm việc quy định hễ ai vi phạm quy chế đội mũ bảo hiểm do công ty cấp 3 lần sẽ bị ngưng hợp đồng lao động. Giờ thì ai ai ngồi trên xe cũng đội mũ, nghe nói người ta còn đốt mũ giấy gửi cho ông bà dưới âm ti, chấp hành tốt đến thế là cùng! Mấy đứa cháu tôi thỉnh thoảng chở con chó xù chạy chơi một vòng, không biết Luật Giao thông có cho phép chở cún trên xe nữa không? Hình như chỉ ở Việt nam mới có chuyện những chú cún lớn bé được chủ cho dạo phố trên xe gắn máy. Người Saigon vốn sáng tạo và năng động, sau dịch vụ vẽ hoa lá rồi đây sẽ đến chuyện quảng cáo trên mũ bảo hiểm hay như đến SEA Games 2009, thế nào cũng thấy mũ dán cờ nước và khẩu hiệu “Việt Nam quyết thắng” chạy đầy đường.

Saigon – vắng bóng xích lô

Ngày còn nhỏ, tôi rất thích thú mỗi khi được thấy những chuyến chở mộ chất đầy hoa huệ, vạn thọ, điệp cúng, bông trang... lọc cọc trên đường Lê Văn Duyệt (CM Tháng 8 bây giờ), đưa hoa tươi từ ngoại ô đến chợ Bến Thành, chợ Cầu Ông Lãnh. Giờ chỉ còn phiên bản của chiếc xe chở mộ đầy hoa ấy trong khu du lịch Bình Quới, không như tại Amsterdam hay Copenhagen, ngày ngày vẫn có những cỗ xe tứ mã kiêu xua chở các thùng gỗ chứa bia Heineken, Carlsberg đi qua các con đường lớn.

Không hiểu vì sao những người có trách nhiệm chỉ nghĩ đến chuyện cấm xích lô, ba gác vì những lý do như giảm mỹ quan, cản trở lưu thông ... mà không tìm một cách giải quyết khác, như giúp chúng trở nên đẹp hơn, tốt hơn hay sắp xếp lại việc lưu thông để vừa giải quyết được nhu cầu sinh sống lẫn chuyên chở của một bộ phận

không nhỏ dân cư, vừa giữ được một nét độc đáo cho thành phố vốn dĩ chẳng có nhiều thứ cho người ta xem và nhớ.

Bangkok cũng nhiều xe cộ và có mật độ dân cư cao chẳng kém Saigon nhưng xe tuktuk vẫn được lưu hành như một đặc điểm của nơi đây, cũng như ai đã cất công tới Venise thì nhất định phải ngồi gondola một lần hoặc đến London thì phải ngất ngưởng trên xe buýt hai tầng dù gió lạnh thổi rất mát. Copenhagen cổ kính cũng có tua đạo phố trên Christiana bike - loại xe thô sơ của những cư dân “xóm liều” Christiana, nửa giống xích lô, nửa xe ba gác, như để cố sùỵ cho một phương tiện vận chuyển không gây ô nhiễm môi trường.

Saigon – không hàng rong

Đối với tôi, tập ảnh “Bikes of burden” (tạm dịch “những chuyến xe máy thô”) của Hans Kemp, in năm 2003, không chỉ là ảnh chụp những chiếc xe máy chuyên chở tất cả những gì có thể chất lên, từ heo, gà, vịt cho tới tủ lạnh, ti vi, máy lạnh, sắt thép ... trên các nẻo đường thành thị lẫn nông thôn, mà còn là một phóng sự sinh động về sự năng động, cần cù lẫn sáng tạo của người Việt Nam qua cái nhìn của một người nước ngoài. Không biết mai này những chuyến xe máy thô độc đáo ấy có phải chịu chung số phận với những loại xe thô sơ, những gánh hàng rong vì lý do mỹ quan thành phố?

Những chiếc xe ba gác chở thuê, những gánh ve chai quẩy khắp hang cùng ngõ hẻm, trông quả không mấy văn minh, nhưng với du khách thì những chiếc xích lô, ba gác đơn sơ tại Saigon hay những phụ nữ đội nón lá quẩy hàng rong trên đường phố Hà Nội, chẳng những không xấu mà còn hấp dẫn, vì là những hình ảnh rất đặc biệt Việt Nam, do vậy (trong mắt họ) hấp dẫn hơn các khách sạn, nhà hàng lộng lẫy, và chân thực hơn những ngôi “làng văn hóa”, những lễ hội ồn ào và nhuộm màu thương mại hóa.

Thế nên bên cạnh Phố Đông của cao ốc và đường cao tốc, vẫn có một Thượng Hải xưa với đủ loại xe cộ ngược xuôi trên những con đường chật hẹp, những khu phố hàng hóa tràn lan trên vỉa hè, người qua lại chen vai trong không khí thơm mùi thuốc bắc, mùi nhang trầm, mùi há cáo vừa hấp, mùi trà lại trà cúc mới pha, và trong ồn ào tiếng nói cười, vẫn thoáng nghe tiếng nhị réo rất vắng ra từ một trà lâu nào đó. Đó cũng là Thượng Hải mà nhiều người muốn đến và trở lại.

Saigon và văn minh thành phố

Dường như thành phố chúng ta quá bận rộn với những chuyện kẹt xe, đường mới mưa đã ngập, người bán hàng rong lấn chiếm lòng lề ... mà quên đi một chuyện là chân dung thành phố trong mắt người từ phương xa tới không chỉ có đường và xe.

Chị tôi thuật chuyện Tết Đinh Hợi tình cờ (bị) chứng kiến cảnh một số thanh niên nam nữ ăn mặc bảnh bao xông vào cướp hoa của người bán tại chợ hoa cuối năm. Cũng như những người qua đường khác, chị tôi vừa phẫn nộ, vừa thương những người bán hoa tảo tần, vừa xấu hổ khi thấy các du khách dừng lại quay phim, chụp ảnh! Chẳng hiểu họ nghĩ sao nếu trước đó đã đọc thấy những lời ca ngợi người Việt là chăm chỉ, tốt bụng, hiền hòa .. trên cẩm nang du lịch uy tín “Lonely Planet” ?

Thành phố Saigon như một cô gái đẹp, không thể cứ mặc mãi một cái áo mà phải thay đổi cho hợp thời trang. Nhưng một cô gái chỉ đẹp và thời trang thôi chưa đủ, người khó tính còn đòi hỏi cô có tâm hồn nữa. Thiết nghĩ, việc xây dựng và gìn giữ một nếp sống văn minh còn bức thiết hơn chuyện dẹp bỏ xe thô sơ hay những gánh hàng rong, vì dân cư chính là đôi mắt – cửa sổ tâm hồn của bức chân dung thành phố.

Quế Viên